

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	2
ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ	2
ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ	5
I семестр	5
Розділ 1. ЖАНРИ КАМЕРНО-ВОКАЛЬНОЇ МУЗИКИ	5
Урок 1. Камерно-вокальний жанр (пісня)	5
Урок 2. Камерно-вокальний жанр (гімн)	7
Урок 3. Романс і його різновиди	9
Урок 4. Романс і його різновиди (серенада)	11
Урок 5. Романс і його різновиди (балада)	13
Урок 6. Сучасні вокальні жанри (авторська пісня)	15
Урок 7. Сучасні вокальні жанри (естрадна пісня)	17
Урок 8. Сучасні вокальні жанри. Перевірка знань з теми «Жанри камерно-вокальної музики»	19
Розділ 2. ЖАНРИ ХОРОВОЇ МУЗИКИ	21
Урок 9. Хорова духовна музика (меса, літургія, концерт)	21
Урок 10. Хорова духовна музика (реквієм)	25
Урок 11. Хорові жанри (кантата, ораторія)	27
Урок 12. Цикли у вокально-хоровій музиці	29
Урок 13. Цикли у вокально-хоровій музиці (<i>продовження</i>)	33
Урок 14. Музичні жанри в театрі та кіно (опера)	35
Урок 15. Музичні жанри в театрі та кіно (мюзикл)	37
Урок 16. Перевірка знань з тем «Жанри камерно-вокальної музики» та «Жанри хорової музики». Заключний урок семестру «Музичний калейдоскоп»	39
II семестр	41
Розділ 3. ЖАНРИ КАМЕРНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ МУЗИКИ	41
Урок 17. Прелюдія	41
Урок 18. Елегія	45
Урок 19. Ноктюрн	47
Урок 20. Рапсодія	49
Урок 21. Скерцо	51
Урок 22. Етюд	53
Урок 23. Соната	55
Урок 24. Варіації	57
Урок 25. Рондо	59
Урок 26. Сюїта	61
Урок 27. Перевірка знань з теми «Жанри камерно-інструментальної музики»	63
Розділ 4. ЖАНРИ СИМФОНІЧНОЇ МУЗИКИ	65
Урок 28. Симфонія	65
Урок 29. Симфонія (<i>продовження</i>)	67
Урок 30. Увертюра	69
Урок 31. Фантазія. Інструментальний концерт	71
Урок 32. Музично-театральні жанри: балет, оперета	73
Урок 33. Жанри зустрічаються	75
Урок 34. Перевірка знань з тем «Жанри камерно-інструментальної музики» та «Жанри симфонічної музики»	77
Урок 35. Заклучний урок семестру та року «Музичний калейдоскоп»	79
ЛІТЕРАТУРА	

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Головна мета сучасної музичної педагогіки — формування музичної культури школярів як невід’ємної складової духовної культури особистості. Цілеспрямоване, систематичне музичне виховання здійснюється в школі на уроках музичного мистецтва. Разом із літературою та образотворчим мистецтвом вони становлять естетичний цикл. Твори образотворчого мистецтва, художнє слово допомагають передати глибину почуттів, ідей, утілених у музиці. У свою чергу музика здатна створити настрій, співзвучний із багатьма творами живопису та літератури. Отже, вивчення музичного мистецтва в школі має важливе значення для всебічного розвитку особистості дитини.

Викладання музичного мистецтва в школі має бути не тільки інформативним, а й емоційним, на уроці має панувати атмосфера гармонії та доброзичливості, що сприятиме кращому усвідомленню творів мистецтва та викликати позитивні емоції від спілкування з ними.

Пропонований посібник містить методичні рекомендації щодо організації та проведення уроків, орієнтовне календарно-тематичне планування, детальні розробки 35 планів-конспектів уроків, складених відповідно до чинної навчальної програми та видання «Музичне мистецтво : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл.» (Х. : СИЦІЯ, 2014. — 160 с. : іл.) авторів Л. М. Масол і Л. С. Аристової (рекомендований наказом Міністерства освіти і науки України від 07.02.2014 р. № 123), та має на меті подати реальну допомогу як учителеві-початківцю, так і фахівцеві щодо організації та проведення сучасного уроку музичного мистецтва

Уміщені тут матеріали вчитель може використовувати на власний розсуд (повністю або частково), урахувавши індивідуальні особливості учнів, рівень їхньої підготовки та умови проведення уроків тощо.

Сподіваємося, що наш посібник розширить інформаційний, наочний, методичний арсенал учителя музики, підвищить рівень його професійної кваліфікації, збагатить викладацький досвід.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ «ЖАНРИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА. 6 клас»

(усього 35 годин; 1 година на тиждень, 2 години — резервний час)

№ з/п	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал для сприймання	Орієнтовний матеріал для виконання	Примітки
І СЕМЕСТР					
Розділ 1. Жанри камерно-вокальної музики (8 годин)					
1		Камерно-вокальний жанр (пісня)	«Пісня» Л. Ревуцького, третя частина I Симфонії Г. Малера	Українська народна пісня «Од Києва до Лубен»	
2		Камерно-вокальний жанр (гімн)	М. Вербицький, П. Чубинський «Ще не вмерла України...»; гімн «Гаудеамус»	Українська народна пісня «Од Києва до Лубен»	
3		Романс і його різновиди	Романси «Гірські верхівки» А. Рубінштейна, О. Варламова, Г. Свиридова	«Диво-осінь» А. Олейникової	
4		Романс і його різновиди (серенада)	«Іспанська серенада» Х. Малатса	«Диво-осінь» А. Олейникової	
5		Романс і його різновиди (балада)	Балада «Лісовий цар» Ф. Шуберта	«Балада про солдата» В. Соловйова-Седого	

№ з/п	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал для сприймання	Орієнтовний матеріал для виконання	Примітки
6		Сучасні вокальні жанри (авторська пісня)	«Пісня про загублений час» і «Пісня про добро та зло» В. Висоцького	«Музикант» Б. Окуджави	
7		Сучасні вокальні жанри (естрадна пісня)	«Червона рута» В. Івасюка, «Кашалотик» Р. Паулса	«Хвостики-метелики» Н. Май	
8		Сучасні вокальні жанри. Перевірка знань з теми «Жанри камерно-вокальної музики»	«Вальс» Ж. Бреля	—	
Розділ 2. Жанри хорової музики (8 годин)					
9		Хорова духовна музика (меса, літургія, концерт)	Хоровий концерт № 15 Д. Бортнянського	«Будинок під блакитним дахом» І. Кириліної	
10		Хорова духовна музика (реквієм)	« <i>Dies irae</i> » з «Реквієму» В. А. Моцарта	«Будинок під блакитним дахом» І. Кириліної	
11		Хорові жанри (кантата, ораторія)	Перша частина «Весна» кантати «Чотири пори року» Л. Дичко, хор № 39 «Аллілуя» з ораторії «Мессія» Г. Ф. Генделя	«Веселкова» О. Жилінського	
12		Цикли у вокально-хоровій музиці	«Марш дерев'яних солдатиків», «Хвороба ляльки» П. Чайковського; «Лебідь», «Слон» К. Сен-Санса; вокальний цикл «Дитяча» М. Мусоргського	Українська щедрівка «Ой, у полі плужок оре»	
13		Цикли у вокально-хоровій музиці (продовження)	Фортепіанний цикл «Колядки та щедрівки» В. Барвінського, фрагменти циклу «Вінок колядок» Б. Бріттена	Українська щедрівка «Ой, у полі плужок оре»	
14		Музичні жанри в театрі та кіно (опера)	Увертюра та каватина Фігаро з опери «Севільський цирульник» Дж. Россіні	«Крилаті гойдалки» Є. Крилатова	
15		Музичні жанри в театрі та кіно (мюзикл)	«До-ре-мі» Р. Ч. Роджерса з кінофільму «Звуки музики», «Пісня про дітей» І. Єфремова з кінофільму «Пітер Пен», музика Г. Гладкова до мультфільму «Бременські музиканти»	«Крилаті гойдалки» Є. Крилатова	
16		Перевірка знань з тем «Жанри камерно-вокальної музики» та «Жанри хорової музики». Заключний урок семестру «Музичний калейдоскоп»	Твори, які слухали впродовж семестру	Пісні, які вивчали впродовж семестру	
II СЕМЕСТР					
Розділ 3. Жанри камерно-інструментальної музики (11 годин)					
17		Прелюдія	Прелюдія № 2 до-дієз мінор С. Рахманінова, Прелюдія ре мінор Й. С. Баха (класичне виконання та виконання В. Мей)	«Мрії збуваються» Л. Бражникової	
18		Елегія	«Елегія» для скрипки і фортепіано М. Лисенка, «Елегія» В. Сильвестрова	«Мрії збуваються» Л. Бражникової	
19		Ноктюрн	Ноктюрн сі мажор Ф. Шопена, «Ноктюрн» Е. Гріга	«Колискова майбуття» В. Дроботенко	

№ з/п	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал для сприймання	Орієнтовний матеріал для виконання	Примітки
20		Рапсодія	Угорська рапсодія № 2 Ф. Ліста, Карпатська рапсодія для скрипки і фортепіано М. Скорика	«Колискова майбуття» В. Дроботенко	
21		Скерцо	Скерцо із Сюїти № 2 Й. С. Баха (інструментальне та вокальне виконання)	«Мамині руки» О. Антоняка	
22		Етюд	Етюд «Кампанелла», етюд № 5 «Полювання» Ф. Ліста; 11-й етюд із сюїти «Одинадцять етюдів у формі старовинних танців» В. Косенка	«Мамині руки» О. Антоняка	
23		Соната	Соната № 14 (I частина) Л. ван Бетховена, «Соната для скрипки і чембало» М. Березовського	«Краплини мрії» М. Рожка	
24		Варіації	«Варіації на народні теми» С. Баштана	«Краплини мрії» М. Рожка	
25		Рондо	«Рондо в турецькому стилі» В. А. Моцарта	«Веселка» Н. Май	
26		Сюїта	Фрагменти «Української сюїти у формі старовинних танців» М. Лисенка	«Веселка» Н. Май	
27		Перевірка знань з теми «Жанри камерно-інструментальної музики»	Твори, які слухали впродовж чверті	Пісні, які вивчали впродовж чверті	
Розділ 4. Жанри симфонічної музики (8 годин)					
28		Симфонія	Перша частина та фінал Симфонії № 45 «Прощальна» Ф. Й. Гайдна	«Добрий маг» О. Шпака	
29		Симфонія (продовження)	Симфонія № 3 «Героїчна» Л. ван Бетховена	«Добрий маг» О. Шпака	
30		Увертюра	Увертюра до опери «Семіраміда» Дж. Россіні, «Святкова увертюра» Д. Шостаковича	«Добрий маг» О. Шпака	
31		Фантазія. Інструментальний концерт	«Фантазія» В. А. Моцарта, I частина Концерту для фортепіано з оркестром Е. Гріга, Концерт ре мінор для гобою і струнних А. Марчелло	«Скрипалик-цвіркунець» В. Поповича	
32		Музично-театральні жанри: балет, оперета	«Адажіо» з балету А. Хачатуряна «Спартак», фрагменти оперети «Гуцулка Ксеня» Я. Барнича, попури з оперет Й. Штрауса	«Скрипалик-цвіркунець» В. Поповича	
33		Жанри зустрічаються	IV частина Другої симфонії П. Чайковського, «Вальс-фантазія» М. Глінки	Українська народна пісня «Журавель»	
34		Перевірка знань з тем «Жанри камерно-інструментальної музики» та «Жанри симфонічної музики»	Твори, які слухали впродовж семестру	Пісні, які вивчали впродовж семестру	
35		Заключний урок семестру та року «Музичний калейдоскоп»	Твори, які слухали впродовж року	Пісні, які вивчали впродовж року	

ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Дата _____

I СЕМЕСТР

Клас _____

Розділ 1. Жанри камерно-вокальної музики

Урок 1. КАМЕРНО-ВОКАЛЬНИЙ ЖАНР (ПІСНЯ)

Мета:

- **навчальна:** на конкретних прикладах показати учням можливості музичного мистецтва виражати різноманітні настрої та почуття людини; поглибити знання учнів про українські народні пісні; розкрити поняття *жанр, камерна музика*;
- **розвивальна:** розвивати вміння учнів логічно мислити, інтерпретувати та виразно виконувати музичні твори;
- **виховна:** прищеплювати учням зацікавленість українською народною піснею, почуття єдності з музичним образом пісні.

Музичний матеріал: «Пісня» Л. Ревуцького, третя частина I Симфонії Г. Малера, українська народна пісня «Од Києва до Лубен».

Літературний матеріал: вірш М. Рильського про Л. Ревуцького.

Наочні посібники: нотна хрестоматія; портрети Л. Ревуцького, Г. Малера.

Обладнання: ТЗН, фонохрестоматія.

Тип уроку: урок — уведення у тему.

Хід уроку

Учні входять до класу під музичний супровід (*українська народна пісня «Од Києва до Лубен»*).

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

Повідомлення теми, мети, завдань уроку (теми семестру та уроку написані на дошці)

Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Ми почасти не звертаємо уваги на те, що музика стала частиною нашого життя. Для того щоб зрозуміти й полюбити музику, необхідно навчитися її слухати. Але музичних творів так багато! Як же розібратися у безмежному океані музики? Цього ми вчитимемося сьогодні на уроці.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Слухання музики

Учитель. Умовно музику можна поділити на музику, що виконують голо-
сом, — *вокальну*, та музику для музичних інструментів — *інструментальну*.

Кожне мистецтво має свою неповторну мову. Музика відрізняється особливою емоційною глибиною. У музиці склалася широка палітра жанрів: опера і симфонія, балет і концерт, прелюдія і танець.

Жанр — рід творів мистецтва, їхній розподіл за певними особливостями, що виявляються у змісті та формі.

- ♦ Опрацюйте с. 6 підручника. Дайте відповідь на вміщене там запитання.

Мабуть, найпоширеніший жанр, який відчиняє двері у музичне мистецтво, — це пісня. Змінюються історичні епохи, але у будь-який час людина співає — і в смутку, і в радості. Пісня здатна закликати до боротьби та праці. У ній утілено глибокі роздуми, солодкі мрії, народна мудрість.

- ♦ Пригадайте: які види пісень ви знаєте?
- ♦ На вашу думку, у чому полягає особливість народної пісні?
- ♦ Які жанри народної пісні вам відомі?

Народна пісня передавалася від однієї людини до іншої й не мала нотного запису. Композитори підхоплювали її, збагачували музичними фарбами.

- ◆ Пригадайте: як називають композиторські прикрашення народної пісні? Пісня відчинила перед нами двері в симфонічну музику і музику камерну.

Камерна музика (*camera* — італ. кімната) — це вид музичного мистецтва, призначений для виконання в невеликих приміщеннях невеликим складом музикантів або для домашнього музикування.

- ◆ Опрацюйте с. 7—10 підручника. Що нового ви дізналися?

Пісенна тематика посіла чільне місце у творчості українського композитора позаминулого століття Левка Миколайовича Ревуцького. Дух музики Л. Ревуцького, її тепло, мабуть, найкраще зумів передати поет М. Рильський (*учитель декламує вірш*). «Пісня» Л. Ревуцького, яку ми слухатимемо, — це невелика фортепіанна п'єса, яка нагадує українські народні пісні — думи.

Слухання «Пісні» Л. Ревуцького

- ◆ Яким є характер цього твору?
- ◆ Поміркуйте: у чому полягають музичні особливості цього твору?
- ◆ Чому Л. Ревуцький назвав свій інструментальний твір «Піснею»?

Використання народної пісні як джерела творчості можна зустріти майже в усіх композиторів.

Австрійський композитор Густав Малер із надзвичайною глибиною відобразив у музиці світ природи і людини. Його Перша симфонія суто інструментальна, хоча композитор використовує в ній матеріал кількох пісень з циклу «Пісні мандрівного підмайстра».

Найвідоміша частина Симфонії — третя, пародійний траурний марш. Задум цієї частини народився під враженням дитячої лубочної картинки: звірі ховають мисливця і проливають удавані, лицемірні сльози.

Слухання третьої частини I Симфонії Г. Малера

- ◆ Яку народну пісню використав композитор у своєму творі?
- ◆ Як змінилася музична мова пісні у цьому симфонічному творі?
- ◆ Які інструменти виконують її мелодію?
- ◆ Як ви розумієте вислів композитора: «Коли я слухаю музику, я чую цілком виразні відповіді на всі питання і в мені все заспокоюється та прояснюється. Або, точніше, я відчуваю, що це взагалі не питання»?

Вокально-хорова робота

Учитель. Доречною на нашому уроці буде українська народна пісня «Од Києва до Лубен», що має легкий, жартівливий характер. Послухайте її.

- ◆ Яку роль у створенні жартівливого характеру відіграє музика?

Слухання української народної пісні «Од Києва до Лубен»

- ◆ Чи має ця пісня танцювальний характер?
- ◆ Які слова свідчать про її танцювальний характер?

Розспівування

Розучування української народної пісні «Од Києва до Лубен»

(підручник, с. 12)

3. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Підбиття підсумків уроку

4. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Дізнатися історію виникнення будь-якої української народної пісні.

Учні виходять із класу під музичний супровід (українська народна пісня «Од Києва до Лубен»).